

P. Teodos Florintöni

Autor(en): **Prevost, Benedetg**

Objekttyp: **Obituary**

Zeitschrift: **Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)**

Band (Jahr): **10 (1908)**

PDF erstellt am: **23.07.2024**

Nutzungsbedingungen

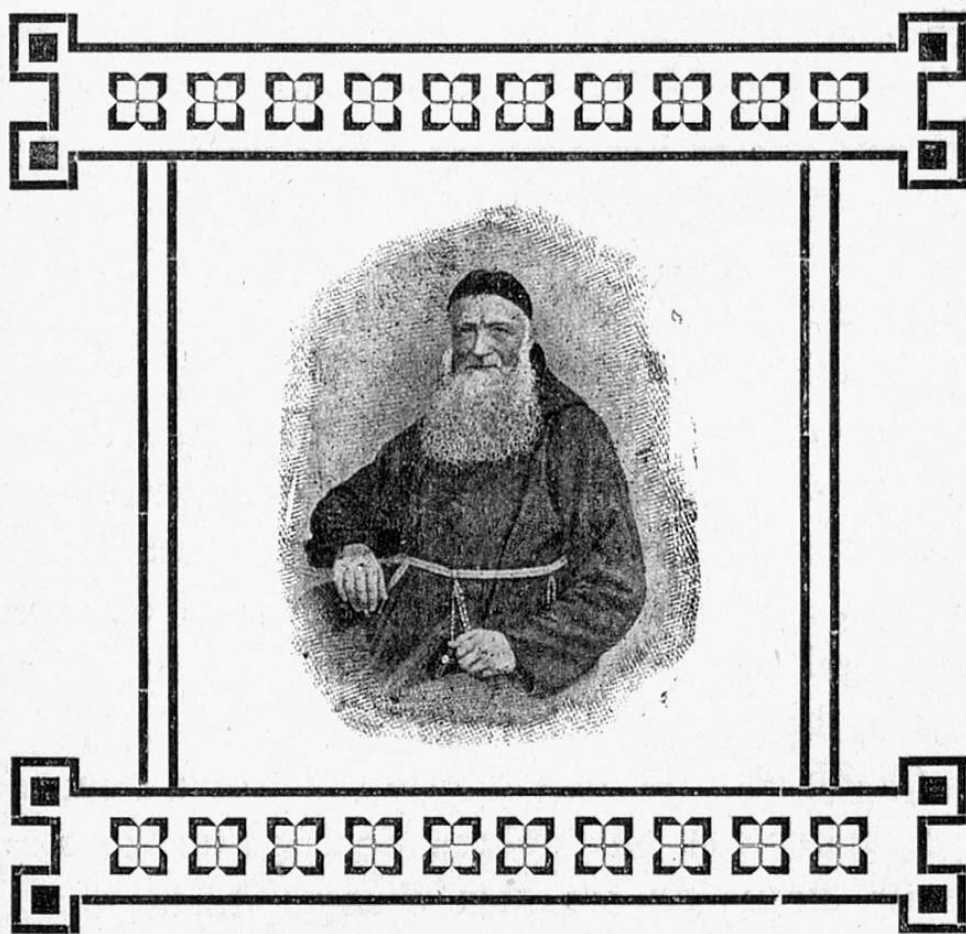
Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

P. Teodòs Florintöni.

Igl onn 1866 ha l' uiara dell' Austria cun la Italia e Prussia domandau da nossa patria svizera, ch' ella pertgiri ses confins stuschonts encunter ils reginavels uregionts. In dils principals territoris confinonts cun quels reginavels fuva la val Müstair, essend ch' ella tuca encunter miezdi la Valtina ed encunter la damaun il Tirol.

Igl emprem battagliaun de nossa armada sviz-

zera, che ei vegnius quella stad a Müstair fuva prius ord il cantun Turitg. Cun plascher seregordein nus sur la surstada de quels umens, che se cartevan d'anflar en quella val grischuna in desiart nuncultivau, cun gleut de condiziun inferiura, da lunsch de tutta educaziun e civilisaziun. «Tgei faulsas representaziuns havein nus Turitgès giu tochen ussa dal Grischun e cunzun dalla val Müstair, da ses habitonts e da sia cultura. Tgei gleut curteseivla e civilisada, tgei premura de contentar la schuldada, tgei bials praus ed ers ornai cun ils pli bials fretgs.» De quels e semegliants disquors ha ins udiu savens.

Quella quarta introducziun historica duei menar nus tier ina pli sublima descripziun della val Müstair. Praus ed ers, fein e segal, bialas alps ed aults quolms, hotels ed ustrias, straduns e viasfier ein caussas de gronda impurtonza per la cultura e svilupaziun ded in pievel. Mo ei dat aunc in pli ault ideal, suenter il qual ins duei taxar in pievel. La risposta sin la damonda: Tgei umens ha la val Müstair porschiu alla baselgia ed al stat? definescha quei ideal.

Il pli grond um della val Müstair ei il R. P. Teodos Florintöni. Essend ch'igl ei uonn tschien onns, ch'el ei vegnius sin quest mund, mereta el era enten igl Ischi in fegl de memoria.

Ils 23 de Matg 1808 ei quei renomau um

naschius a Müstair. Enten il s. batten ha el survegniu ils nums Antoni Crispin. Gia cun otg onns ha quei viv e talentus mattatsch piars siu bien bab, il qual fuva in contadin sco tuts auters habitonts de Müstair. Aschia ha sia cara e perdita mumma giu de trer si el ensemen cun ses fargliuns. Penetrada e sclarida dalla glisch de nossa sontga cardientscha e perschuadida, che l'educaziun d'affons hagi mo fundament, sche la tema de Diu vegn plontada en lur giuvens cors, ha ella sedau tutta breigia de contonscher quella mira. E quei ei daventau cun bien success. Mo quellas flurs semnadas dalla mumma enten il cor de nies pign Antoni Crispin han survegniu sustegn e cultivaziun era da vart della vischnaunca de Müstair.

Tgi che enconuscha la historia de quella, vegn a renconuscher sia premura d'instruir bein ed endretg la giuventetgna e ses cundrezs de scola bein regulai dad ella ditg avon, ch' il stat ha priu a mauns la scola. Danunder ei quei derivau? La risposta sin questa damonda ei buca difficila. Directamein ed aunc pli indirectamein ha la venerabla claustra dellas feglias de S. Benedetg, las qualas derivavan il bia ord familias noblas e purtavan gia cun ellas en claustra scienza e savida, giu gronda influenza sin il pievel e sin la svilupaziun ed istruzziun della giuventetgna. Cun la claustra cooperavan era distingui umens ord igl

uorden dils capucins, ils quals han aunc ussa la pastoraziun della pleiv de Müstair. E questa influenza ha pli ne meins operau bein era enten las autras vischnancas della val. Ord quei sesclaresch' ei era, che la val Müstair ha de mussar si umens, ils quals luvravan gia dall' entschatta dil tschentaner vargau per la scola sco ils meglers inspecturs de scola de nies temps.

Igl ei pia clar, che era nies Antoni Crispin ha gia en ses giuvens onns survegniu ina buna educaziun en casa sco en scola. Perquei ei era sedestadau en siu cor il desideri de studiar. Talent e tschaffen muncavan buc ad el. Instigaziun de duvrar e cultivar ses talents ha el era survegniu. Perquei ha el entschiet ses studis el gimnasi de Balsaun sco biars auters de ses convischins. L' elecziun de quei gimnasi po ins tgunsch capir. Balsaun ei pli demaneivel de Müstair che tuts marcaus della Svizzer, che han gimnasis. Plinavon viveva ins da quei temps leu giu pli bienmarcau. Benefactors, che sustenevan buns students, deva ei era de biars. Per ils students de Müstair fuv' ei aunc in' outra raschun d' eleger quei gimnasi. Ei exista dus stipendis fundai da Mgr. Uestg Federspiel de Cuera, dals quals ils students de Müstair han part suenter quels de Tarasp. Quels stipendis ston tenor igl act de lur fundaziun vegnir gudi ell' Austria. Nus savein buca dir, sche nies Antoni

Crispin ha giu in de quels ne buc. Quei ei a nus enconuschent, che nies bien student fuva memia vivs per Balsaun. E perquei ha sia buna mumma termess el a Stans per tschentar el sut vigilonza de siu frar, il qual fuva vegnius capucin ed operava da quei temps leu sco professor. Suenter haver finiu a Stans las latinas ei lu Antoni Crispin jus a Cuera e ha studiau leu el seminari de S. Lezi la retorica e la filosofia. E quei cun schi grond success, ch' il renomau Regens ha giu l' intenziun de schar frequentar el scolas pli aultas per habilitar el sco professor. Quella idea ha encuntercomi buca plaschiu ad el. El ei sedecidius ded ir a Solothurn e de studiar leu la teologia. Mo il carstgaun propona e Dieus dispona. Sin siu viadi a Solothurn ha nies student vuliu visitar siu car frar, il qual fuva vegnius naven da Stans a Baden sco instructor dils novizs de quella claustra. Per tresta sort ha el buca anflau leu siu frar denter ils vivs. Cun dolorusas larmas eis el semess en schenuglias avon sia fossa e ha bargiu ditg, sco sche el havess piars vid siu frar siu agen bab. Mo buca mo la dolur sur sia sperdita, era la grazia de Diu han luvrau en quei moment enten siu cor. El sez ha sexpectorau pli tard sur ils sentiments, ch' el ha giu sin la fossa de siu preziau frar. Ed il fretg de quels sentiments ei staus, ch' el ei sedecidius sin la fossa de siu frar de suondar el e de ban-

dunar il mund e de vegnir capucin. Entras quei ha el gia mussau la clarezia e segirezia de siu spért, che ha buca baluccau denter temas e dubis enten l'elecziun de siu stand. Strusch enconuschida sia clamada, ha el embratschau quella cun tgierp ed olma, e siu num Teodos, il qual el ha survegniu cun sia rassa religiosa, vegn en perpeten a terlischar enten igl uorden de S. Francestg.

Mo eis ei buca donn, che in aschi bi e talentus giuven sesiara en ina claustra enstagl che el stess ora el mund per survir a quel cun ses gronds basegns? Ina damonda de pauc valsen, la quala affons de quest mund fan, senza enconuscher e ponderar, che era il religios survescha al mund, sche buca sin autras modas, silmeins cun siu exempel, cun sias ciencias ed instrucziuns, cun siu operar per il salit dellas olmas ed entras sia intercessiun tier Diu.

P. Teodos porscha a nus in dils pli bials mussaments, tgei in religios po operar per il beinstar spiritual dil pievel. Tgi che ha giu la ventira d'udir el sco predicatur dil plaid de Diu e sco oratur tier differentas redunonzas, quel sto era admirar sia natirala eloquenza e logica, unidas cun la pli fundamentala scienza filosofica e teologica. Ed aunc pli bein han quels, ils quals han svidau lur consciencia enten il s. Sacrament della pene-

tienza, pudiu observar sia enconuschientscha de menar las olmas e sia carezia encunter Diu ed encunter las olmas immortalas. Cun in plaid: P. Teodos fuva gronds sco filosof e teolog. Perquei duei ins buca sesmervigliar, che ses superiurs han duvrau el per differentes uffecis e lu termess el a Cuera per schar sorprendere el la pastoraziun della pleiv catolica e che Mgr. uestg Florintöni ha elegiu el per siu vicari general.

Era cun la plema ha P. Teodos soccupau bia nunditgond sias lavurs. Da tgei spért el fuva penetraus, tgei el intendeva, muossan sias instrucziuns unidas cun sia legenda dils sogns.

Mo aunc pli gronds ei P. Teodos vegnius entras siu operar cultural. Ins auda memia savens da gleut maligna ed ignoranta, ch' ils religius, ils uordens, ge l' entira s. baselgia seigi memia conservativa e perquei ina inimitga dil progress. Quei ei ver, che la s. baselgia po buca bandunar, buca sminuir la minima verdat fundamentala de nosssa s. religiun e ch' ella sto combatter per ils dretgs confidai ad ella da siu divin fundatur. En quei grau ha P. Teodos, unius intimamein cun la s. baselgia, enconuschiu negina pusseivladat de progress. Cun salvar tutta toleranza visavi ad auters ha el defendiu ils dogmas e dretgs della baselgia. Era persequitaus dals radicals dil cantun Aargau anno 1841, perquei ch' el defendeva las claustras, che

quels vulevan dismetter, ha el mai sminuiu siu conservatismus catolic, anzi augmentau quel.

Encuntercomi eis ei ina gronda menzegna, che nossa s. baselgia seigi encunter il progress. Tgi ch' enconuscha mo empau la historia ecclesiastica, sto gia renconuscher, che ils pli gronds monuments de scienza ed architectura, de fundaziuns ed instituts, de cultura e civilisaziun seigien ovras della s. baselgia. E percurrin nus la retscha dils pli celebrai inventurs de caussas progressivas, sche anflein nus ils biars sin il fundament della baselgia.

Mo ei po buc esser autruisa, essend che la baselgia ei la spusa e la vicaria de Jesus Christus, sin il qual tuts progress sefundeschan, era sch' il carstgaun pertratga buca vid el malengrazieivlamein, pertgei ch' el ei la personala sabientscha e la fontauna, dalla quala participescha igl intelletg human scaffius suenter sia semeglia. E pli intimamein il cor dil carstgaun ei moralmein unius cun el, ton pli fritgeivels vegn siu operar ad esser. Quella verdat severifichescha era en la veta de P. Teodos.

Avon circa 40 onns han umens distingui entras scienza e pietat pretendiu, che P. Kleutgen S. J. hagi prevediu ils combats intellectuals de nies temps. Perquei hagi el scret sia filosofia e teologia dils temps passai. En verdat! Havessen

tuts filosofs e teologs entelgiu quei ed era studiau profundamein ils cudischs de quei grond um, havessen nus negins modernists en nies temps. Aschia ha era P. Teodos prevediu il combat social de nies temps. E havess el pudiu exequir ses plans e sias ideas reformatorias sin igl entir mund, havessen nus de far nuot cun nihilists, anarchists e socialists.

El enonuscheva fetg bein il mund modern cun sia demoralisaziun ed irreligiusadat. Per quei ha el ponderau ditg e bein, co ins duess s'enschignar per combatter e victorisar sur la corrupziun della schlatteina humana. Ed encurrend las raggischs de quella tussegada plonta ha el anflau quellas enten las scolas senza Christus, enten il pauperesser senza carezia cristianeivla ed enten las fabricas senza tema de Diu. Questa enonuschientscha ha lu menau el tier la pli gronda damonda: Tgei duei jeu far per reformar las scolas, ils spitals e las fabricas? Fuss P. Teodos vivius suenter l'elecziun de nies glorius Papa Pius X., schess ins, che el hagi copiau la risposta sin quella damonda ord il programm, il qual il Papa ha relaschau per siu pontificat. Mo na, P. Teodos ei sez curdaus sin il pertratg, che la schlatteina humana possi vegnir reformada mo entras Christus, il qual ha proclamau per nus tuts la regla: «Encurri igl empren il reginavel de Diu

e tut auter vegn a vegnir dau a vus.» E perquei eis el vegnius puspei tier in' outra damonda, num-nadamein, tgei miets el deigi duvrrar per far, che Christus vegni igl educatur dils affons, il mussader dils paupers ed il directur dellas fabricas?

Havend ditg ponderau quella questiu, eis el seperschuadius, che siu plan selaschi exequir mo entras missionaris, ils quals ein sezi penetrai da viva cardientscha enten Christus, ina cardientscha unida cun gronda carezia encunter quel ed era encunter tuts carstgauns, per ils quals el ha dau sia veta vid la crusch. Perquei ei sedestadau en el il pertratg de fundar ina congregaziun de bravas mattauns, de stabilir reglas per lur cuminonza e de schar instruir ed educar ellas, sinaquei ch' ellas possien direger scolas, spitals e fabricas. E senza dubi ei quei stau in pertratg, che ha giu il plascher de Diu, schiglioc havess la execuziun de quel buca giu la benedicziun, la quala semuossa enten sia svilupaziun. Varga siat melli soras della s. Crusch venereschan oz P. Teodos per lur bab. Ingenbohl e Menzingen, las casas maternas de quellas soras, termettan lur feglias viado en tut il mund. En scolas e spitals ed asils anflein nus ellas. Ge perfin enten la China e las Indias ed enten l' Africa opereschan ellas per Christus, era cun l' unfrenda de lur sanadat e veta temporal. La crusch, enzenna dil salid human, penda

vid lur pèz, mo sut quella arda lur cor enten il fiug de carezia encunter Diu ed encunter ils carstgauns. Lur operar spiritual e temporal vegn renconuschiu da mintgin, che enconuscha ellas e lur prestaziuns, e vul buca esser stinaus encunter la giustia.

Deplorablamein eis ei buca reussiu a P. Teodos, de realisar cun medem success siu auter ideal, il qual fuva de reformar enten Christus era las fabricas cun cultivar il spért cristianeivel enten ils paupers luvriers. El ha bein fatg ina emprova cun sorprendar fabricas e schar direger quellas cun soras della s. Crusch. Mo ils mettels materials han disdiu e la mort de nies P. Teodos ha tschuncunau ses pass ed impediù el de continuar ses viadis per collectar. Mo quella disdetga materiala sminuescha en nos égls buca tec la splendor de P. Teodos. Silmeins eis el era en quei grau vegnius in mussader per tuts possessurs de fabricas. Els san emprender dad el, che ils luvriers seigien buca de tractar mo sco maschinas, mobein era sco carstgauns, che han ina pli aulta destinaziun, che mo per quest mund, e che la pagaglia gudognada vegni mai a cuntentar ils luvriers, sche els han buca enconuschientscha de Christus, creian buca enten el, suondan buc el e renconuschan buca la snegaziun de lur pissiuns.

La carezia proximala de P. Teodos ei buca

mo semanifestada enten ses gronds plans socials, mobein dapertut, nua ch' ei fuva basegns d' agid. Sche nus patertgein mo vid sia premura de mantener ils bials praus ed ers de Müstair encunter las stermentusas bovas de «Taunterruinas» e de vegnir en agid a quels, che fuvan privai entras quellas da lur campagna, stuein nus ammirar el ton pli, ch' el sco religios, il qual possedeva buc in rap, ha aviert vias e miets d' agid mo entras sia eloquenza e savida ded arver ils cors dils concarstgauns. Mo buca mo Müstair, mobein biaras vischnauncas ed instituts han sentiü il bein-far de P. Teodos e sia memoria vegn buc a stullir denter tuts quels, che han enconuschiu el u emprendan d' enconuscher el ord la literatura ed ord las ovras per sia congregaziun e per il bein-star spiritual e temporal dil pievel.

Nus concludin cun il quort plaid, che P. Teodos ei buca staus mo in grond um, sco il mund taxescha, mobein era in apiestel dil Segner. El mereta nossa admiraziun e vegn era a haver retschiert da Diu la pagaglia per siu far e demanar. Sias ovras han suondau el e plaidan aunc sin tiara entras sias feglias della s. Crusch e lur instituts. Mo aunc pli gronda valeta ha per nus siu ideal de restaurar il mund entras Christus. Vegli quel era esser nies ideal entras igl exempel e la intercessiun de nies car P. Teodos!

Benedetg Prevost,
Avat della claustra de Mustér.